apie 1,5–1,8 m gylyje fiksuotas XVIII a. skiriamas kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais ir medinio latako fragmentu (2 pav.). Įžemis – rusvas smėlis – pasiektas apie 2,55 m gylyje. **Sportininkų g. 9** (šurfas 2) fiksuotas iki 1,9 m storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Čia 1,3–1,9 m gylyje fiksuotas pilkas smėlingas sluoksnis su gausesniu kiekiu buitinės keramikos, stiklo dirbinių ir pavienių gyvulių kaulų fragmentais. Įžemis nepasiektas dėl daugiau kaip 2 m storio supustyto smėlio sluoksnio tęsinio. **Šaulių g. 4** (šurfas 9) aptiktas iki 1,9 m storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis. XVIII a. datuojamas sluoksnis fiksuotas 1,6 m gylyje ir tęsėsi iki 1,9–1,95 m gylio, kol pasiektas įžemis – tamsiai geltonas, rudas smėlis. **Švyturio g. 12** (šurfas 5) aptiktas iki 1,1 m storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Apie 0,9–1 m gylyje fiksuotas galbūt XVIII a. sluoksnis. Po juo atidengtas daugiau kaip 4 m storio balto supustyto smėlio sluoksnis, siejamas su iki XVIII a. II pusės – XIX a. I pusėje vykusiais pustymais. Įžemis nepasiektas. **Švyturio ir Malūnininkų gatvių sankryžoje** (šurfas 6) fiksuotas iki 1,85 m storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Čia tiek balto supustyto smėlio sluoksnyje, tiek po juo fiksuotame pilkame smėlyje (1,05–1,85 m) surinkta XVIII a. skiriamų radinių. Įžemis – žalsvas stambios frakcijos drėgnas smėlis – pasiektas 3,35 m gylyje. **Taikos prospekte 3** (šurfas 13) fiksuotas iki 1,35 m storio XVII a. pabaigos – XX a. kultūrinis sluoksnis. 90–95 cm gylyje fiksuotas 30–35 cm storio XVIII a. kultūrinis sluoksnis su daugybe radinių. Sluoksnyje taip pat buvo daug skiedrų ir šiaudų ar buvusios augalijos (?) liekanų. Po šiuo sluoksniu sekė 10–15 cm storio rudai pilkšvas sluoksnis su augalijos (?) liekanomis, kuriame taip pat aptikta XVIII a. skiriamos buitinės keramikos šukių ir kt. šio laikotarpio radinių. Toliau sekė iki 30 cm storio pilkšvas smėlingas sluoksnis su XVII a. pabaigos – XVIII a. radiniais. Įžemis – gelsvas smėlis – fiksuotas 1,7–1,85 m gylyje.

Tyrimų metu surinkti ir inventorinti XVII–XX a. datuojami radiniai (iš viso 217 vienetų). Tai daugiausia buitinės ir statybinės keramikos bei stiklo dirbinių fragmentai. Visi radiniai perduoti MLIM. Grįžgatvio g. 3 ir Liepų g. 11 sklypuose konteinerių aikštelių vietos ištirtos detaliaisiais tyrimais (žr. p. 361–363).

Field evaluations in Klaipėda

In 2021, field evaluations (5 1x1 m and 21 2x1 m test pits totalling 47 m^2) were conducted at the planned installation sites of underground and semi-underground waste and recycling containers at various locations in Klaipėda (Fig. 1) and field surveys (totalling 112 m^2) at another four sites: S. Dariaus ir S. Girėno St. 19, Laivų Sq. 4, Puodžių St. 24, and Šaulių St. 14. Archaeologically valuable 17th–18th-century cultural layers were discovered at 7 of the 26 locations: Grįžgatvio St. 3, Liepų St. 11, Sportininkų St. 9, Šaulių St. 4, Švyturio St. 12, the intersection of Švyturio and Malūnininkų Streets, and Taikos Ave. 3, all in Klaipėda Old Town and the historical part of the city. Only 19th–20th-century cultural layers and structures were recorded at the remaining 19 locations. 217 17th–20th-century finds, mostly sherds of household pottery and structural ceramics, kaolin pipe fragments, and glassware shards, were catalogued (Fig. 2).

Viktorija Ziabreva

Gluosnių gatvė 1 ir 11

Sklypuose Gluosnių g. 1 ir 11 numatyta įgyvendinti gyvenamųjų namų su komercinėmis patalpomis komplekso „Bastionų namai“ projektą. Sklypai priklauso Klaipėdos senojo

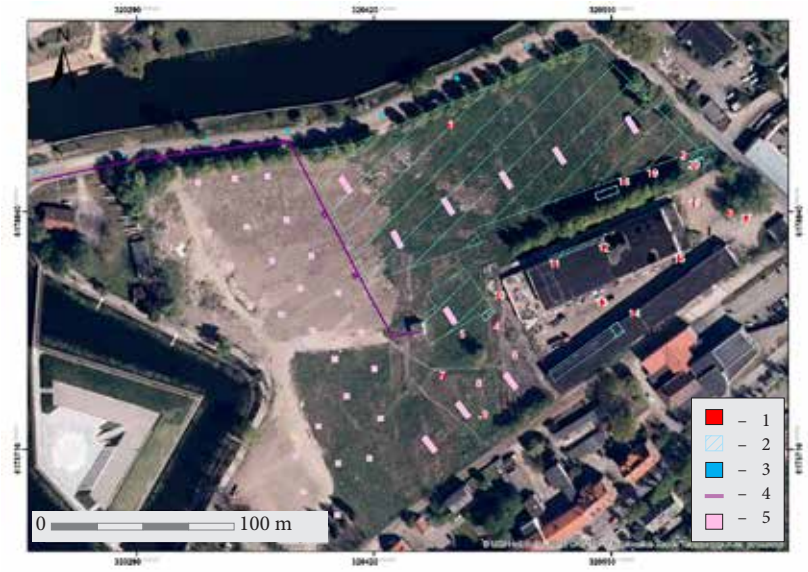

1 pav. 2021 m. atliktų žvalgomųjų tyrimų ir žvalgymų Gluosnių g. 1 ir 11 situacijos planas: 1 – I ir III darbų etapu atlikti žvalgomieji tyrimai; 2 – atliktų žvalgymų plotas; 3 – 2014 m. R. Kraniausko tyrimai; 4 – 2010 m. R. Nabažaitės tyrimai; 5 – 2008 m. M. Brazausko tyrimai. A. Lekniutės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2021 field evaluations and surveys at Gluosnių St. 1 and 11: 1 – field evaluations conducted during work stages I and III; 2 – surveyed area; 3 – Kraniauskas' 2014 investigation; 4 – Nabažaitė's 2010 investigation; 5 – Brazauskas' 2008 investigation.

miesto vietos su priemiesčiais (UK 27077), Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) bei bastionų komplekso (UK 10457) teritorijai.

Pelenynas – istorinis Klaipėdos (Mėmelio) miesto priemiestis į R nuo Jono kalnelio, istoriniuose šaltiniuose minimas jau nuo XVII a. II pusės. Vystantis pramonei, XVIII a. II pusėje mieste pradėti kurti fabrikai. 1771 m. prie Dangės upės, už miesto gynybinių įtvirtinimų, įsteigtas potašo fabrikas. Jame buvo perdirbami iš Lietuvos ir Lenkijos suvežti pelenai stiklo gamybai, darytas potašas eksportui. XVIII a. priemiestis imtas vadinti Pelenynu. Priemiestis sudegė 1854 m. per didįjį miesto gaisrą, bet Pelenyno pavadinimas išliko iki pat XX a. vidurio (Tatoris J., *Senoji Klaipėda: urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*. Vilnius, 1994, p. 51).

2008 m. M. Brazauskas atliko žvalgomuosius tyrimus Bastionų g. 8 ir Gluosnių g. 1 ir 11 sklype. Ištirti 22 šurfai (iš viso 88 m²), 10 perkasų (iš viso 300 m²) bei viena atskira 60 m² perkasa. Bastionų g. 8 sklype rasti XIX a. II puse – XX a. datuojami kultūriniai sluoksniai. Į ŠR nuo miesto gynybinių įtvirtinimų aptiktas archeologinis sluoksnis, datuotas XVII a. pabaiga – XVIII a. Šioje vietoje ištirta 60 m² dydžio perkasa, kurioje po niveliaciniu molio sluoksniu rastas nepažeistas iki 60 cm storio kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais. Likusioje buvusios gamyklos teritorijoje, ties gynybiniu grioviu fiksuotas storiausias XVII a. pradžia – XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, kuris po truputį plonėja ŠR kryptimi Gluosnių skersgatvio link (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 340–345). 2010 m. R. Nabažaitė atliko žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus Bastionų,

2 pav. Žvalgymų metu fiksuotas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios mūras 2. V. Zaibrevos nuotr.

Fig. 2. Late 19th – early 20th-century masonry wall 2 that was identified during the survey.

Pakalnės ir Turgaus gatvėse, elektros kabelio trasos vietoje. Buvusioje Pakalnės gatvėje ištirti du 2x1 m dydžio šurfai, aptikti tik XX a. kultūriniai sluoksniai ir perkasimai. Žvalgant kabelio tranšėją rastas akmenų ir kalkių mūro pamatas bei degėsių sluoksnis. O dviejuose šurfuose, tirtuose toliau nuo upės, Bastionų gatvėje, aptiktas kultūrinis sluoksnis su XVII a. pabaigos – XVIII a. radiniais (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 343–347). 2014 m. R. Kraniauskas atliko žvalgomuosius tyrimus, pradėtus apie 30 m į R nuo gynybinio miesto griovio išorės, kurie tęsėsi palei Dangės upę į R iki Gluosnių skersgatvio. Iš viso ištirti 7 2x1 m dydžio šurfai (bendras 14 m^2 plotas). Tyrimų metu surinkti 26 archeologiniai radiniai, datuojami XVI–XIX a. Šurfe 2 po balsvu supustytu smėliu aptikti XVI–XVIII a. kultūriniai sluoksniai. XVI a. kultūrinis sluoksnis aptiktas žemiau absoliutinės altitudės nulio. Tai sluoksnio kraigas, fiksuotas ties H_{abs} 0,03–0,08 m. Po XVI a. kultūriniu sluoksniu fiksuotas pirminis žemės paviršius. Šurfuose 3 ir 4 taip pat aptiktas aiškiai stratifikuotas XVIII a. kultūrinis sluoksnis, priskiriamas amžiaus pabaigai, kai ši vieta pradėta naudoti uosto poreikiams. XVIII a. kultūrinis sluoksnis 35–40 cm storio, jame rasta smulkių griuvenų, plytų fragmentų, degėsių (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 342–346).

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype Gluosnių g. 1 ir 11 pirmuoju darbų etapu ištirti 3 2x2 m dydžio šurfai, iš viso – 12 m^2 plotas (1 pav.). Šurfe 1 apie 80 cm gylyje fiksuotas XVIII a. kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Šurfuose 2–3 archeologiškai vertingo sluoksnio ar struktūrų neaptikta, vykdant tolesnius žemės judinimo darbus, sklype rekomenduota atlikti žvalgymus, nes aptiktas kultūrinis sluoksnis planuojamoje užstatyti vietoje nesiekė projektinio gylio.

Remiantis pirmojo darbų etapo rezultatais toliau buvo atliekami žvalgymai būsimų naujai suprojektuotų pastatų 1–5 vietose ir inžinerinių tinklų koridoriuje. Bendrai iki projektinio 0,3–

0 5 cm

3 pav. Šurfe 4 kultūriniame sluoksnyje rasta diržo sagtis su odos liekanomis. D. Paparigos nuotr.

Fig. 3. The belt buckle with leather remnants that was found in the cultural layer in Test Pit 4.

1,7 m gylio žvalgytas apie 14 483 m² plotas (1 pav.). Žvalgymų metu pastatų 1–3 teritorijoje aptikti mūrai 1–3 bei grindinių fragmentai 1–4, remiantis radiniais ir atlikta architektūrine jų analize, datuojami XX a., mūro 2 bei grindinio fragmento 1 pradžią galima nukelti į XIX a. II pusę – XX a. I pusę (2 pav.).

Kultūrinis sluoksnis žvalgymų metu pastatų 4–5 vietose aptiktas 4 iškasose (1 pav.). Naujai suprojektuoto pastato 4 R dalyje apie 1,3 m gylyje buvęs 10–20 cm storio sluoksnis tęsėsi gilyn. Jis datuojamas XVIII a. Naujai suprojektuoto pastato 5 (Gluosnių g. 11 sandėlio viduje) kastos tranšėjos ŠR dalyje 70 cm gylyje sluoksnis buvo 20–30 m storio ir tęsėsi gilyn. Jis datuojamas XVII–XVIII a. Inžinerinių tinklų koridoriaus centrinėje dalyje, apie 65 cm gylyje, 50 cm storio sluoksnis tęsėsi gilyn. Jis datuojamas XVII–XVIII a. Inžinerinių tinklų koridoriaus ŠR dalyje, ties Gluosnių skersgatviu 1,4–1,75 m gylyje dviejų horizontų sluoksnis tęsiasi gilyn, jis datuojamas XVI (?)–XVIII a.

Trečiojo darbų etapo metu buvo tiriama 17 šurfų, kurių dydis 2x1 m ir 2x2 m. Iš viso ištirtas apie 56 m² plotas (1 pav.). Šiame etape tikslintas galimo kultūrinio sluoksnio paplitimas. Nepermaišytas XVIII–XIX a. archeologinis kultūrinis sluoksnis fiksuotas tik šurfuose 4–6. Šurfuose 4–5 kultūrinio sluoksnio storis siekė 50–70 cm, jis fiksuotas 1 m (šurfe 5) ir 1,3 m (šurfe 4) gylyje. **Šurfe 6** išskirti du kultūrinio sluoksnio horizontai: iki 90 cm storio rudos, vietomis su smulkiu žvyru žemės sluoksnis bei po juo apie 1,5 m gylyje iki 30 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis. Abiejuose horizontuose aptikta XVIII–XIX a. radinių (3 pav.).

Likusiuose šurfuose (7–20) po paviršiniais asfalto ir velėnos sluoksniais fiksuoti permaišyti ir supiltiniai sluoksniai su pavieniais XVIII–XX a. radiniais. Įžemis – pilkas smėlis – dėl gausiai besisunkiančio gruntinio vandens ir didelio, nebesaugaus darbui gylio šurfuose 10–12 pasiektas geologiniu grąžtu. Šurfe 10 įžemis pasiektas apie 2,6 m gylyje, šurfe 11 – apie 2,95 m gylyje, šurfe 12 – apie 3 m gylyje. Šurfe 10 fiksuotas perkastas sluoksnis su XIX a. pabaigai – XX a. I pusei skiriamais moliniais drenažo vamzdžiais; šurfe 11 – ankstesnių pastato – sandėlio statybos metu perkastas sluoksnis; šurfe 12 – apie 1,5 m gylyje fiksuotas 1–1,1 m storio tamsiai rudos žemės sluoksnis su gausia XIX–XX a. buitine keramika (fajanso šukėmis), metalinių stalo indų fragmentais.

Atlikus tyrimus matyti, jog sklype fiksuotas kultūrinis sluoksnis išlikęs fragmentiškai, daug kur permaišytas ankstesnių žemės judinimo darbų metu, ką liudytų šurfuose 7–10, 14, 16 ir 19 surinkti pavieniai XVIII–XX a. radiniai. Likusiuose šurfuose 11–13, 15, 17–18, 20 fiksuoti supiltiniai ir permaišyti XIX–XX a. sluoksniai su to laikotarpio radiniais.

Tyrimų metu surinkti ir inventorinti 204 XVI(?)–XIX a. datuojami radiniai, daugiausia buitinės keramikos ir stiklo fragmentai. Visi radiniai perduoti MLIM.

Gluosnių St. 1 and 11

The initial stage (three 2x2 test pits totalling 12 m²) of the investigation at Gluosnių St. 1 and 11 in a suburb of Klaipėda Old Town (Fig. 1) yielded an 18th-century cultural layer with contemporary finds at the depth of roughly

80 cm in Test Pit 1 but no archaeologically valuable layers or structures in Test Pits 2–3. The second stage yielded Masonry Structures 1–3, Pavement Fragments 1–4, and a cultural layer. Masonry Structure 2 and Pavement Fragment 1, based on the finds, date to the second half of the 19th – first half of the 20th century (Fig. 2). The cultural layer discovered in four different areas during this stage dates to the 16th(?)–18th centuries. The third stage (17 test pits from 1x2 m to 2x2 m in size, totalling roughly 56 m²) revealed an 18th–19th-century archaeological cultural layer in just Test Pits 4–6, but only mixed and archaeologically worthless 19th–20th-century layers in the rest. Based on the investigation results, the cultural layer in this entire area has survived fragmentally, having been mixed in many places during earlier earthwork. In all, 204 16th (?)–19th-century finds were catalogued, mainly sherds of household pottery and glass shards (Fig. 3).

Donatas Zubrickas

Tyrimai Grįžgatvio gatvėje 3 ir Liepų gatvėje 11

2022 m. sausio ir kovo mėnesiais atlikti detalieji tyrimai Klaipėdoje, Grįžgatvio g. 3 ir Liepų g. 11 sklypuose, kuriuose suprojektuotos komunalinių atliekų surinkimo požeminių konteinerių aikštelės. Priešprojektinius žvalgomuosius tyrimus suprojektuotų aikštelių vietose 2021 m. atliko V. Ziabreva (žr. p. 354–357).

Grįžgatvio g. 3 sklypas yra Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) PR dalyje, Klaipėdos miesto bastioninių įtvirtinimų komplekso (UK 10457) gynybinio pylimo pašlaitėje. Remiantis istoriniais duomenimis, teritorija greta Grįžgatvio gatvės apgyvendinta ir joje pradėta ūkinė veikla po to, kai 1571 m. hercogas Albrechtas Frydrichas miestui padovanojo naują teritoriją, kurioje miestiečiams leista statyti sandėlius, veisti sodus ir daržus.

1 pav. Grįžgatvio g. 3 atidengta struktūra. N. Brazdeikio nuotr.

Fig. 1. The structure uncovered at Grįžgatvio St. 3.